

УДК 378.6 (477.51) (066)

Рекомендовано до друку Вченою радою Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці 19 грудня 2008 р., протокол № 5.

ВІСНИК Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці (серія Право. Економіка. Соціальна робота. Гуманітарні науки) [Текст] : щоквартальний науковий збірник. – 2008. – № 1. – Чернівці : Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2008. – 370с.

У журналі висвітлюються актуальні питання трудового права, права соціального забезпечення, кримінального права, правосуддя, економічної теорії, соціології, психології.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів і всіх, хто прагне отримати знання з юридичних, економічних, соціологічних, психологічних наук.

Редакційна колегія

Голова редакційної колегії – ректор інституту, кандидат юридичних наук, доцент **Андрій В.М.**; заступник голови – перший проректор з наукової та навчальної роботи, кандидат юридичних наук, доцент **Сташків Б.І.**; відповідальний секретар – начальник редакційно-видавничого відділу **Холарченко К.О.**; члени редакційної колегії: **Бондар В.В.**, завідувач кафедри економічної теорії, кандидат економічних наук, доцент; **Вахонєва Т.М.**, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук; **Зайченко І.В.**, професор кафедри соціальної роботи, доктор педагогічних наук; **Козинець О.Г.**, завідувач кафедри теорії та історії держави і права, конституційного та адміністративного права, кандидат історичних наук; **Коплович В.Ю.**, завідувач кафедри соціології та психології, кандидат соціологічних наук, доцент; **Кривокоп І.Г.**, завідувач кафедри соціальної роботи, кандидат психологічних наук, доцент; **Остапенко Л.А.**, завідувач кафедри кримінального права та правосуддя, кандидат юридичних наук, доцент; **Прядко П.А.**, завідувач кафедри гуманітарних дисциплін, кандидат філософських наук, доцент; **Шумна Л.П.**, завідувач кафедри трудового права та права соціального забезпечення, кандидат юридичних наук, доцент.

**Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.
За точність викладених фактів відповідальність несе автор.**

Свідоцтво: Серія ЧГ №424-73Р від 16.09.2008 р.

© Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2008

Передмова

Шановні читачі! Перед вами – перший випуск нового наукового періодичного видання “Вісник Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці (серія Право. Економіка. Соціальна робота. Гуманітарні науки)”.

Ми прийшли до необхідності випуску цього наукового видання, оскільки в сучасних умовах наука є найважливішою сферою функціонування громадянського суспільства, основою інноваційного розвитку, одним з пріоритетних напрямів сучасної освіти.

Метою даного видання є ознайомлення широкого загалу читачів з результатами наукових досліджень науково-педагогічних працівників Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці, інших навчальних закладів, науковими та методичними доробками практичних працівників, наших випускників.

Перший номер журналу містить матеріали, присвячені актуальним проблемам науки і практики трудового права, права соціального забезпечення, кримінального права, економіки, соціології та психології. Ми і надалі плануємо здійснювати публікації наукових статей, що стосуються історико-юридичної тематики, галузей права, економічних та гуманітарних наук, соціальної роботи. **Запрошуємо до співпраці!**

Стаття у “Віснику Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці (серія Право. Економіка. Соціальна робота. Гуманітарні науки)” має відповідати наступним вимогам і містити такі елементи: **постановка проблеми** у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; **аналіз останніх досліджень і публікацій**, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття; **формулювання цілей статті** (постановка завдання); **виклад основного матеріалу дослідження** з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; **висновки** з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

Матеріали мають бути набрані на комп'ютері в редакторі Word і подаватися до редакційної колегії в електронному варіанті та роздрукованими на папері формату А4. Текст друкується Times New Roman, 14 кеглем, через 1 інтервал, поля – 2 см. Обсяг статті (зі списком використаної літератури, таблицями, схемами тощо) має бути не більшим 10 стор., але не меншим 5 сторінок. Примітки до тексту оформляють-

випадку є тотожний терміну “соціальне страхування”. Це міркування підтверджується і положенням уже зазначеної ст. 12, а також ст. 24, що передбачає право всіх працівників на захист у випадках їх звільнення, та ст. 27 – право працівників із сімейними обов’язками на рівні можливості та рівне ставлення до них, що забезпечується, зокрема, врахуванням їх потреб щодо соціального забезпечення. Відповідно до положень національного законодавства усі особи, які працюють за трудовим договором, підлягають загальнообов’язковому державному соціальному страхуванню та мають право на соціальні виплати в системі соціального страхування. Таким чином, аналіз відповідних статей Хартії дає підстави зробити висновок, що соціальні виплати (забезпечення) працівникам здійснюються за рахунок коштів соціальних страхових фондів, відповідно поняття “соціальне забезпечення” необхідно пов’язувати із забезпеченням у системі соціального страхування.

Інше поняття “соціальна допомога”, яке застосовує Хартія, розкривається через зміст ст. 13. У ній, зокрема, встановлено, що кожна особа, яка не має адекватних ресурсів і не в змозі їх набути власними зусиллями чи з інших джерел, зокрема, з фондів соціального забезпечення, має право на необхідну допомогу. Таке положення, з огляду на національне законодавство, визначає соціальну допомогу за рахунок коштів державного бюджету як форму соціального захисту малозабезпечених та малозахищених громадян. Для цієї категорії осіб державні соціальні виплати (допомоги) є додатковим доходом до основного джерела існування, яке з об’єктивних причин є нижчим від прожиткового мінімуму. Таким чином, можна припустити, що Хартія передбачає як одну з форм соціального захисту державну соціальну допомогу, а в якості іншої – соціальне страхування, в системі якого реалізується право на соціальне забезпечення.

Аналогічний висновок дає підстави зробити аналіз інших документів Європейського Союзу. Зокрема, Хартія основних прав Європейського Союзу (Ніцца, 7 грудня 2000 року) статтею 34 „Соціальне забезпечення та соціальна допомога” у ч. 1 закріплює право на блага соціального страхування та соціальне обслуговування, якими забезпечується захист у випадках народження дитини, хвороби, нещасних випадків на виробництві, фізичної залежності чи похилого віку та у випадках втрати роботи. У другій частині вказаної статті йдеться про соціальну допомогу, яка надається з метою боротьби із соціальною нерівністю та бідністю, для того, щоб гарантувати гідне існування всім тим, кому бракує достатніх коштів [6].

У Хартії основних прав громадян Співтовариств у ст. 10 право на соціальний захист сформульовано так: “Відповідно до національних нормативних положень кожний працівник у країнах ЄС має право на достатній соціальний захист і незалежно від свого статусу і розміру підприємства, на якому він працює, користується адекватним рівнем допомог по соціальному захисту. Особи, які не можуть увійти або знову вступити на ринок праці і не мають засобів до

існування, повинні отримувати достатню соціальну допомогу з урахуванням особливостей їх конкретної ситуації” [7, 256-260]. Положення вказаної статті також розмежовує соціальний захист працівників (здійснюється у формі соціального страхування) та соціальний захист малозабезпечених осіб, які не мають засобів до існування (здійснюється у формі соціальної допомоги).

Аналіз названих міжнародних актів дає можливість зробити наступні висновки: по-перше, соціальний захист охоплює соціальне забезпечення та соціальну допомогу, що надаються у зв’язку з настанням соціального ризику; по-друге, соціальне забезпечення здійснюється в системі соціального страхування та пов’язане зі сплатою страхових внесків або здійснюється на спеціальних умовах, повністю чи частково за рахунок коштів державного бюджету; по-третє, державна соціальна допомога – це форма соціального захисту, що пов’язана із категорією „нужденність”, в якій соціальні виплати та послуги надаються за рахунок коштів державного бюджету.

Література: 1. Головина, С.Ю. Понятийный аппарат трудового права [Текст] / Головина С.Ю. – Екатеринбург, 1997. 2. Захаров, М.Л. Право социального обеспечения России [Текст] : учебник / Захаров М.Л., Тучкова Э.Г. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Волтерс Клувер, 2004. 3. Право социального обеспечения [Текст] : учебное пособие / под ред. К.Н. Гусова. – М. : Проспект, 1999. 4. Якушев, Л.П. Социальная защита [Текст] : учебное пособие / Якушев, Л.П. : Государственная академия управления им. С. Орджоникидзе. – М., 1998. 5. Оценка Международной программы ПИАКТ. МБТ [Текст]. – Женева, 1984. 6. Хартия Европейского Союза об основных правах [Текст] : комментарий / отв. ред. Канкин С.Ю. – М. Юриспруденция, 2001. – 208с. 7. Право Европейского Союза [Текст] : сборник документов / сост. П.Н. Бирюков. – Воронеж, 2001.

Сташків Б.І.,

канд. юрид. наук, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці

ДОВІЧНІ СТИПЕНДІЇ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Серед різноманітних стипендій особливе місце займають довічні стипендії, що призначаються, як правило, за значний вклад у розбудову незалежної України, особливі заслуги в окремих сферах людської діяльності, героїчні вчинки в роки Великої Вітчизняної війни чи в екстремальних умовах.

© Сташків Б.І.

В основному довічні стипендії встановлюються окремими Указами Президента України, у яких вказується не тільки назва стипендій, але й їх кількість, розмір, коло осіб, що мають право на довічну стипендію. Указами Президента України затверджуються і відповідні положення, у яких визначається порядок та механізм призначення і виплати цих стипендій. Призначаються довічні стипендії і припиняється їх виплата за розпорядженнями Президента України.

Особа може претендувати на довічну стипендію, але не має суб'єктивного права на неї. Оскільки кількість стипендій обмежена, а претендентів багато, то участь у визначенні такого права беруть громадські організації, облдержадміністрації, центральні органи виконавчої влади та Кабінет Міністрів України. Остаточне рішення у визначенні права належить Президенту України.

У даний час здійснюється призначення та виплата за рахунок коштів державного бюджету довічних державних стипендій, які наведені нижче.

1. Довічні щомісячні державні стипендії для видатних діячів науки, освіти, культури та мистецтва

Указом Президента України від 20 жовтня 1998 року № 1152 „Про державну підтримку культури і мистецтва в Україні” [1] встановлено з 1 січня 1999 року сто довічних державних стипендій для видатних діячів культури і мистецтва, які досягли сімдесятирічного віку, в розмірі п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, у межах стипендій, заснованих Указом Президента України від 14 лютого 1996 року № 128 [2]. Наступним Указом Президента України від 19 січня 1999 року № 36 „Про внесення змін і доповнень до деяких указів Президента України” [3] ст. 1 Указу Президента України від 14 лютого 1996 року № 128 „Про державні стипендії видатним діячам науки, освіти та культури” була доповнена ч.2 такого змісту: „У межах цієї кількості стипендій установити 100 довічних державних стипендій для видатних діячів культури і мистецтва, які досягли сімдесятирічного віку”. Одночасно у Положенні про державні стипендії видатним діячам науки, освіти та культури, затвердженому Указом Президента України від 13 травня 1996 року № 341 [4], п.6 після абзацу першого доповнений новим абзацем такого змісту: „У межах цієї кількості стипендій Президент України призначає 100 довічних щомісячних державних стипендій для видатних діячів культури і мистецтва, які досягли сімдесятирічного віку”. Їх виплата розпочалась з 1 січня 1999 року.

З метою посилення державної підтримки науки та освіти Указом Президента України від 4 березня 1999 року № 230 встановлено з 1 березня 1999 року по сто довічних державних стипендій для видатних діячів науки та видатних діячів освіти, які досягли сімдесятирічного віку, в розмірі п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [5].

Указом Президента України від 21 лютого 2000 року № 263 „Про підтримку видатних діячів літератури, культури і мистецтва” збільшено з 1 квітня 2000 року до ста п'ятдесяти кількості довічних державних стипендій для видатних діячів культури і мистецтва, які досягли сімдесятирічного віку [6].

Наступним Указом Президента України від 25 січня 2002 року № 71 „Литання державних стипендій видатним діячам культури і мистецтва України” [7] встановлено з 1 січня 2002 року 200 довічних державних стипендій для тих із них, які досягли сімдесятирічного віку, у межах стипендій, заснованих Указом Президента України від 14 лютого 1996 року № 128. Розмір стипендій видатним діячам культури і мистецтва був збільшений до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. В абз.2 п.6 Положення про державні стипендії видатним діячам науки, освіти та культури зазначалося, що в межах цієї кількості стипендій Президент України призначає по 100 довічних щомісячних державних стипендій для видатних діячів науки, освіти та 200 довічних щомісячних державних стипендій для видатних діячів культури і мистецтва, які досягли сімдесятирічного віку.

Відповідно до Указу Президента України від 23 січня 2006 року № 58 „Про внесення змін до деяких указів Президента України” з 1 січня 2006 року розмір довічних стипендій видатним діячам науки, освіти, культури та мистецтва становить 385 гривень [8].

З метою стимулювання творчої праці та визнання видатних особистих досягнень діячів інформаційної сфери Указом Президента України від 16 січня 2002 року „Про державну підтримку видатних діячів інформаційної галузі” [9] засновано 50 довічних державних стипендій видатним діячам інформаційної галузі для осіб, які досягли сімдесятирічного віку, у межах кількості стипендій, заснованих Указом Президента України від 14 лютого 1996 року № 128. Пропозиції про призначення цих стипендій центральні та місцеві органи виконавчої влади подають Державному комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України. Останній узагальнює подані пропозиції і надсилає свої рішення щодо кандидатів на одержання зазначених стипендій Кабінету Міністрів України. Вказані стипендії призначаються в порядку, передбаченому Положенням про державні стипендії видатним діячам науки, освіти та культури.

Указом Президента України від 21 липня 2008 року № 642 „Про збільшення розміру та кількості стипендій Президента України для видатних спортсменів та їх тренерів” введено додатково 25 довічних щомісячних державних стипендій для видатних діячів фізичної культури і спорту. У зв'язку з цим були внесені відповідні доповнення до ст.1 Указу Президента України від 14 лютого 1996 року № 128 та до п.6 Положення про державні стипендії видатним діячам науки, освіти та культури [10].

Слід зазначити, що всі довічні стипендії призначаються і виплачуються відповідно до вищевказаного Положення. Їх призначає Президент України

своїм розпорядженням за поданням Кабінету Міністрів України. Вони виплачуються щомісячно незалежно від розміру одержуваної заробітної плати, пенсії та не обкладаються прибутковим податком. Їх виплата проводиться за місцем роботи або місцем проживання стипендіата. У разі смерті стипендіата виплата стипендії припиняється з місяця, наступного за місяцем, у якому помер стипендіат. Припинення також здійснюється за розпорядженням Президента України.

2. Довічні державні стипендії для учасників бойових дій у період Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років

Указом Президента України від 11 лютого 2000 року № 209 „Про додаткові заходи щодо відзначення 55-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років” Кабінету Міністрів України доручено внести в місячний строк пропозиції щодо встановлення з 1 травня 2000 року довічних державних стипендій для учасників бойових дій Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років, які мають визначні заслуги і зробили вагомий внесок у розбудову Української держави [11].

З метою посилення державної підтримки учасників бойових дій Указом Президента України від 17 травня 2000 року № 689 „Про заснування довічних державних стипендій для учасників бойових дій у період Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років” з 1 травня 2000 року було засновано 100 довічних державних стипендій для учасників бойових дій у сумі 150 грн, незалежно від розміру одержуваної заробітної плати, пенсії або грошового утримання, дані стипендії не обкладаються прибутковим податком. Цим же Указом затверджене Положення про довічні державні стипендії для учасників бойових дій у період Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років, а також доручено Кабінету Міністрів України забезпечити виділення коштів для фінансування у 2000 році видатків, пов'язаних із виплатою зазначених державних стипендій, та передбачити для цього кошти в проектах Державного бюджету України, починаючи з 2001 року [12].

Положенням встановлено порядок призначення та виплати довічних державних стипендій для учасників Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років, які мають визначні заслуги і зробили вагомий внесок у розбудову Української держави.

Вимоги до кандидата зазначені у п.2 Положення, зокрема, він повинен: 1) мати статус учасника бойових дій; 2) бути відзначеним державними бойовими нагородами 1941-1945 років; 3) проживати на території України; 4) мати одну з таких державних нагород незалежної України: звання Героя України, орден князя Ярослава Мудрого, орден „За заслуги”, орден Богдана Хмельницького, орден „За мужність”, орден княгині Ольги; або чотири і більше державні нагороди; або три державні нагороди та Почесну грамоту Кабінету Міністрів України або відомчу відзнаку.

Право висувати кандидатів на стипендії мали центральні органи виконавчої влади, облдержадміністрації з урахуванням пропозицій громадських організацій ветеранів війни і реального матеріального стану претендента. Названі вище органи подають свої пропозиції щодо кандидатур на отримання довічних державних стипендій Кабінету Міністрів України. Останній робить подання Президенту України, який і призначає такі стипендії.

Виплата довічних державних стипендій проводиться щомісячно за місцем отримання заробітної плати, пенсії або грошового утримання стипендіата, і вони не обкладаються прибутковим податком. У разі смерті стипендіата або його виїзду на постійне місце проживання за межі України виплата стипендії припиняється. Позбавлення особи стипендії може бути здійснено Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України на підставі пропозицій органів, які висували цю особу на отримання довічної державної стипендії.

Цитоване Положення дане у новій редакції відповідно до Указу Президента України від 9 травня 2006 року № 507 „Про внесення змін до Положення про довічні державні стипендії для учасників бойових дій у період Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років” [13]. Насамперед був звужений перелік вимог до претендентів, для яких уже не вимагалась наявність державних нагород незалежної України, але залишилась така вимога, як вагомий внесок у розбудову Української держави (не ясно, чим це можна підтвердити). Готувати всю документацію доручалось Міністерству праці та соціальної політики України, яке подавало пропозиції щодо призначення стипендій до Кабінету Міністрів України. До клопотання про призначення довічної державної стипендії слід було додати: 1) копію документа, що посвідчує особу кандидата; 2) копію посвідчення учасника бойових дій кандидата; 3) копії документів, які підтверджують наявність у кандидата нагород.

У Положенні підкреслювалось, що в разі, коли особа одночасно має право на отримання цієї довічної державної стипендії та довічної державної стипендії за особливі заслуги перед Батьківщиною, їй призначається одна, більша за розміром стипендія. Уточнені були строки початку виплати та припинення виплати стипендії. Її виплата починалась з дня набрання чинності розпорядження Президента України про призначення стипендії, а припинялась з дня смерті стипендіата або виїзду його на постійне місце проживання за межі України чи з дня набрання чинності розпорядженням Президента України про позбавлення особи довічної державної стипендії.

На облдержадміністрації покладался обов'язок надсилати в десятиденний строк з дня смерті стипендіата або його виїзду на постійне місце проживання за межі України Міністерству праці та соціальної політики України копію свідоцтва про смерть стипендіата або довідку управління (відділу) у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб головних уп-

равлінь, управлінь МВД в областях про його виїзд на постійне місце проживання за межі України.

Стипендіат міг бути позбавлений стипендії за поданням Кабінету Міністрів України на підставі пропозиції Міністерства праці та соціальної політики України. Уточнялось, що фінансування видатків, пов'язаних з виплатою довічних державних стипендій, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

Указом Президента України від 25 жовтня 2003 року № 1212 розмір довічних державних стипендій був збільшений до 165 грн. на місяць [14]. Указом Президента України від 10 жовтня 2005 року № 1431 „Про збільшення розміру довічних державних стипендій окремим категоріям громадян” вказана стипендія з 1 вересня 2005 року була збільшена до 232 грн. на місяць [15]. Наступним Указом Президента України від 11 квітня 2008 року № 327 вказані стипендії з 1 січня 2008 року почали виплачувати не в твердій сумі, а в залежності від розміру прожиткового мінімуму, тобто в розмірі 100 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність [16].

3. Довічні державні іменні стипендії громадянам України, які зазнали переслідувань за правозахисну діяльність

Указом Президента України від 8 черня 2001 року № 411 „Про заходи щодо посилення соціального захисту громадян України, які зазнали переслідувань за правозахисну діяльність” з метою відновлення соціальної справедливості та посилення соціального захисту було прийнято рішення заснувати довічні державні іменні стипендії громадянам України, які зазнали переслідувань за правозахисну діяльність у колишньому СРСР. Кабінету Міністрів України доручалось подати пропозиції щодо розміру та порядку призначення довічних державних іменних стипендій зазначеним категоріям осіб [17].

26 листопада 2001 року за № 1147 Президент України видав новий Указ „Про довічні державні іменні стипендії громадянам України, які зазнали переслідувань за правозахисну діяльність” [18], згідно з яким: а) передбачалось заснувати з 1 січня 2002 року 50 довічних державних іменних стипендій для громадян України, які зазнали переслідувань за правозахисну діяльність; б) вказані стипендії повинні виплачуватись щомісячно в розмірі 100 грн. незалежно від одержуваної заробітної плати, пенсії або грошового утримання; в) затверджене Положення про довічні державні іменні стипендії громадянам України, які зазнали переслідувань за правозахисну діяльність; г) доручалось Кабінету Міністрів України передбачити в проектах Державного бюджету України, починаючи з 2002 року, видатки на виплату довічних державних іменних стипендій, а також підготувати та подати в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо віднесення зазначених стипендій до переліку сум виплат, що не включаються до сукупного оподаткованого доходу громадян.

Затвердженням Положенням встановлювався порядок призначення та виплати довічних державних іменних стипендій для громадян України, які зазнали переслідувань за правозахисну діяльність у колишньому СРСР.

Положенням перш за все визначалось коло осіб, які могли претендувати на вказану стипендію, а саме: 1) громадяни України, тобто особи, які на 1 січня 2002 року перебували в громадянстві України; 2) вказані громадяни займались правозахисною діяльністю в колишньому СРСР (до проголошення незалежності України) і за це зазнали переслідувань шляхом ув'язнення, заслання, вислання, виключення з творчих спілок, з навчальних закладів; 3) у результаті переслідувань вказані громадяни не здобули відповідної освіти, були позбавлені можливості продовжувати наукову або іншу творчу діяльність, брати участь у громадській роботі; 4) до вказаної категорії не включались громадяни, вимоги яких не набули значення суспільної діяльності і не виходили за межі особистих інтересів, захисту власних прав своєї сім'ї або своїх родичів; 5) кандидатури зазначених громадян пропонувались правозахисними громадськими організаціями; 6) наявність незадовільного матеріального стану.

Висування кандидатів на одержання довічних державних іменних стипендій здійснювали центральні органи виконавчої влади та облдержадміністрації. Вони вносили пропозиції щодо кандидатур до Кабінету Міністрів України. Останній готував відповідне подання Президенту України.

Довічні державні іменні стипендії призначались Президентом України і виплачувались щомісячно за місцем проживання стипендіата або за його заявою перераховувались на рахунок у банку. Виплата стипендії припинялась у трьох випадках: а) смерті стипендіата; б) виїзду стипендіата на постійне місце проживання за межі України; в) позбавлення стипендіата стипендії Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України на підставі пропозицій центральних органів виконавчої влади чи облдержадміністрацій (органів, що готували відповідні документи).

Указом Президента України від 13 липня 2006 року № 612 вищевказане Положення дане у новій редакції і містить відповідні доповнення та уточнення [19]. Перш за все, пропозиції щодо призначення довічних державних іменних стипендій подаються до Кабінету Міністрів України Міністерством праці та соціальної політики України на підставі клопотань центральних органів виконавчої влади та облдержадміністрацій з урахуванням пропозицій громадських організацій політичних в'язнів і репресованих.

У новому Положенні підкреслено, що до клопотання про призначення довічних державних іменних стипендій додаються: а) копія паспорта кандидата; б) копія довідки про реабілітацію. Уточнені строки як виплати, так і припинення виплати стипендії: вона виплачується з дня набрання чинності розпорядженням Президента України про призначення стипендії, а припиняється з дня смерті або виїзду стипендіата. На облдержадміністрації покладено обов'язок надсилати в місячний строк з дня смерті стипендіата або його

виїзду на постійне місце проживання за межі України Міністерству праці та соціальної політики України копію свідоцтва про смерть стипендіата або довідку управління (відділу) у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб обласних управлінь міліції про його виїзд на постійне місце проживання за межі України.

Стипендіат може бути позбавлений стипендії Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України на підставі пропозиції Міністерства праці та соціальної політики України відповідно до клопотань центральних органів виконавчої влади чи облдержадміністрацій.

Закріплено, що фінансування видатків, пов'язаних із виплатою цих стипендій, здійснюється за рахунок Державного бюджету України.

Указом Президента України від 14 жовтня 2004 року № 1242 з 1 січня 2005 року кількість довічних державних іменних стипендій для громадян України, які зазнали переслідувань за правозахисну діяльність, була збільшена з 50 до 100 [20].

Указом Президента України від 2 грудня 2002 року № 1113 з 1 січня 2003 року розмір стипендії був збільшений до 165 грн. [21]. Наступним Указом від 10 жовтня 2005 року розмір указаної стипендії з 1 вересня 2005 року був збільшений до 232 грн. [22]. Указом Президента України від 11 квітня 2008 року № 327 з 1 січня 2008 року кількість стипендій була збільшена до 200, а її розмір становив 100 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність [23].

4. Довічні державні стипендії для осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною

З метою посилення державної підтримки осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, Указом Президента України від 12 жовтня 2004 року № 1226 "Про довічні державні стипендії для осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною" з 1 січня 2005 року засновані для відповідних категорій осіб довічні державні стипендії. Ним визначене коло осіб, яких можна вважати такими, що мають особливі заслуги перед Батьківщиною. Їх кількість не обмежувалась, але був установлений розмір – 205 грн. щомісяця. Указом також було затверджене Положення про довічні державні стипендії для осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, а Кабінету Міністрів України доручено передбачити в проектах законів про Державний бюджет України на 2005 та наступні роки видатки на виплату цих довічних державних стипендій.

Положенням визначався порядок призначення та виплати довічних державних стипендій особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною. На здобуття цих стипендій можуть бути висунуті особи з числа Героїв Радянського Союзу, повних кавалерів ордена Слави, нагороджених чотирма і більше медалями „За відвагу”, а також Героїв Соціалістичної Праці, удостоєних цього звання за працю в період Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років. Право висувати кандидатів надано центральним органам виконавчої влади та

облдержадміністраціям. Указані органи, уповноважені подавати свої пропозиції щодо кандидатур на отримання довічних державних стипендій Кабінету Міністрів України. Державні довічні стипендії призначає Президент України за поданням Кабінету Міністрів України. Виплата стипендій проводиться щомісяця за місцем отримання стипендіатом заробітної плати, пенсії або грошового утримання. У разі смерті стипендіата або його виїзду на постійне місце проживання за межі України виплата стипендії припиняється. Позбавлення стипендіата довічної державної стипендії може бути здійснено Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України на підставі пропозицій органів, які висували його на отримання цієї стипендії [24].

З 1 вересня 2005 року відповідно до Указу Президента України від 10 жовтня 2005 року № 1431 довічна державна стипендія для осіб, що мають особливі заслуги перед Батьківщиною, була збільшена до 332 грн. на місяць [25]. Згідно з Указом Президента України від 11 квітня 2008 року з 1 січня 2008 року розмір довічних державних стипендій для осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, становить 150 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність [26].

5. Довічні державні стипендії для окремої групи ліквідаторів пожежі на Чорнобильській АЕС 26 квітня 1986 року

Указом Президента України від 10 травня 2006 року № 358 засновано з 1 червня 2006 року довічні державні стипендії для військовослужбовців, осіб рядового і молодшого начальницького складу органів внутрішніх справ України, які брали безпосередню участь у гасінні пожежі на Чорнобильській АЕС та її охороні 26 квітня 1986 року і внаслідок значного радіоактивного опромінення стали інвалідами. Ці стипендії біли призначені одноразово за списком, що додавався, у кількості 25 чол. Указаний нормативний акт зазначає: 1) довічні державні стипендії виплачуються за місцем отримання пенсії щомісяця в розмірі трьох прожиткових мінімумів для осіб, які втратили працездатність, незалежно від розміру пенсії чи заробітної плати; 2) у разі смерті стипендіата або його виїзду на постійне місце проживання за межі України виплата зазначеної стипендії припиняється; 3) Кабінету Міністрів України передбачити у законопроектах про Державний бюджет України на наступні роки кошти для фінансування видатків, пов'язаних з виплатою довічних державних стипендій [27].

6. Регіональні довічні стипендії

Довічні стипендії можуть установлюватися на рівні облдержадміністрацій. Так, розпорядженням Київської обласної адміністрації від 19 червня 2001 року № 337 [28] були засновані з 1 липня 2001 року довічні стипендії голови Київської обласної державної адміністрації для Героїв Радянського Союзу, кавалерів орденів Слави трьох ступенів, кавалерів чотирьох та більше медалей "За відвагу", які проживають у Київській області.

Довічні стипендії призначаються розпорядженням голови Київської облдержадміністрації за поданням райдержадміністрацій, міськвиконкомів (міст обласного значення), на території яких постійно проживають Герої Радянського Союзу, кавалери орденів Слави трьох ступенів, кавалери чотирьох та більше медалей "За отвагу". Вони виплачуються щомісяця в сумі 50 (п'ятдесят) гривень без урахування прибуткового податку та інших обов'язкових платежів і незалежно від розміру одержуваної заробітної плати, пенсії або грошового утримання. Довічні стипендії виплачуються до 20 числа кожного місяця за місцем проживання стипендіата органами, уповноваженими райдержадміністраціями.

У разі смерті стипендіата або його виїзду на постійне місце проживання за межі Київської області виплата довічної стипендії припиняється з місяця, наступного за місяцем, у якому настала одна з зазначених вище подій. При цьому довічна стипендія, не одержана стипендіатом до його смерті за відповідний місяць, виплачується одному з членів його сім'ї, який проживав з ним разом (за однією адресою), або особі, яка здійснила його поховання, що підтверджується документально. Рішення про виплату довічної стипендії в цьому випадку приймає посадова особа органу, який здійснював виплату довічної стипендії.

Уся координаційна робота щодо призначення й виплати довічних стипендій була покладена на головне управління праці та соціального захисту населення облдержадміністрації. Саме йому райдержадміністрації повинні подати інформацію про орган, що здійснюватиме виплату довічних стипендій, щорічно до 1 грудня подавати пропозиції щодо видатків з обласного бюджету на наступний рік, пов'язаних з виплатою довічних стипендій, а також завчасно інформувати про зміни в списках стипендіатів та про настання подій, що зумовлюють припинення виплати довічної стипендії. Саме орган праці та соціального захисту населення облдержадміністрації здійснює збір інформації та документів, аналіз та своєчасне подання відповідної узагальненої інформації Головному фінансовому управлінню облдержадміністрації.

На фінансовий орган облдержадміністрації був покладений обов'язок здійснювати фінансування всіх видатків, пов'язаних з виплатою довічних стипендій у 2001 році за рахунок вільних коштів обласного бюджету, а в подальшому передбачати в проектах обласного бюджету на наступні роки кошти на фінансування видатків, пов'язаних з виплатою довічних стипендій.

Література: 1. Офіційний вісник України. – 1998. – №42. – Ст.1545. 2. Урядовий кур'єр від 22 лютого 1996 року. 3. Офіційний вісник України. – 1999. – №3. – Ст.92. 4. Урядовий кур'єр від 16 травня 1996 року. 5. Офіційний вісник України. – 1999. – №10. – Ст.346. 6. Офіційний вісник України. – 2000. – №8. – Ст.305. 7. Офіційний вісник України. – 2002. – №5. – Ст.184. 8. Офіційний вісник України. – 2006. – №4. – Ст.151. 9. Офіційний вісник України. – 2002. – №3. – Ст.83. 10. Офіційний вісник України. – 2008. – №54. – Ст.1801. 11. Офіційний вісник України. – 2000. – №7. – Ст.264. 12. Офіційний вісник України. – 2000. – №20. – Ст.818. 13. Офіційний вісник

України. – 2006. – №24. – Ст.1762. 14. Офіційний вісник України. – 2003. – №44. – Ст.2293. 15. Урядовий кур'єр від 13 жовтня 2005 року. – №194. 16. Офіційний вісник України. – 2008. – №29. – Ст.918. 17. Офіційний вісник України. – 2001. – №24. – Ст.1069. 18. Офіційний вісник України. – 2001. – №48. – Ст.2136. 19. Офіційний вісник України. – 2006. – №28. – Ст.2003. 20. Урядовий кур'єр від 27 жовтня 2004 року. – №204. 21. Офіційний вісник України. – 2002. – №49. – Ст.2213. 22. Урядовий кур'єр від 13 жовтня 2005 року. – №194. 23. Офіційний вісник України. – 2008. – №29. – Ст.918. 24. Офіційний вісник України. – 2004. – №41. – Ст.2704. 25. Урядовий кур'єр від 13 жовтня 2005 року. – №194. 26. Офіційний вісник України. – 2008. – №29. – Ст.918. 27. Про довічні державні стипендії для військовослужбовців, осіб рядового і молодшого начальницького складу органів внутрішніх справ України, які брали безпосередню участь у гасінні пожежі на Чорнобильській АЕС та її охороні 26 квітня 1986 року [Текст] : указ Президента України від 10 травня 2006 року № 358 // Офіційний вісник України. – 2006. – №19. – Ст.1373. 28. Про заснування довічних стипендій голови Київської обласної державної адміністрації для Героїв Радянського Союзу, кавалерів орденів Слави трьох ступенів, кавалерів чотирьох та більше медалей "За отвагу" [Текст] : розпорядження Київської обласної адміністрації від 19 червня 2001 року № 337.

Волкова Г.Р.,

ст. викладач кафедри трудового права та права соціального забезпечення Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ, ЦЕНТРІВ ЗАЙНЯТОСТІ, ВІДДІЛЕНЬ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ, ЦЕНТРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ІНВАЛІДІВ І НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СИСТЕМИ МІНІСТЕРСТВА ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНВАЛІДІВ

Хто не працює, той не живе повноцінним життям! Важко не погодитись з таким висновком, навіть ще не зіткнувшись у наш непевний час з проблемою втрати роботи чи з болісним періодом освоєння статусу пенсіонера.

Особливо ж робота потрібна інвалідам, аби не почуватися покинутими і самотніми. Відособленість людей, криза традиційної моделі сім'ї призвели до того, що зараз саме робота пов'язує людину з суспільством, дає стимул для життя. Соціологічне дослідження, проведене фахівцями Державного центру зайнятості, засвідчило: кожний четвертий інвалід шукає роботу через низьку пенсію, а кожний третій – для того, щоб бути в трудовому колективі [1].

© Волкова Г.Р.